

IJldroom

De vertellende in *Beatlebone* (De Bezige Bij), de tweede roman van **Kevin Barry**, is John Lennon. De poplegende kocht in 1967 inderdaad een eilandje aan de Ierse westkust waarnaar hij hier, elf jaar later, wanhopig probeert terug te keren. Maar het verslag van die verwar(ren) de odyssee is eerder een lucide literaire ijldroom dan een simpele biografische schets-vernomen-als-fictie. Dwarsgezeten door noodweer en paparazzi wordt de artiest-in-crisis onder de vleugel genomen door de mysterieuze chauffeur/gids Cornelius, die hem onder meer meeneemt naar een vervallen dorpspub en een bizarre *primal scream*-sekte. Maar belangrijker zijn de dialogen en lyrische zinnen, waarin Lennons stem meesterlijk wordt getroffen. Resultaat is een experimenteel en fragmentarisch portret. Alsof Joyce en Beckett samen in de huid van de Beatle kropen.

DIRK-JAN ARENSMAN

Grinniken

Nu **Paul Baeten Gronda** zijn vijfde roman heeft geproduceerd, wordt het tijd dat hij de lezers krijgt die hij verdient. Deze onvlaamse Vlaming, die zich bedient van een subtiel-ironische stijl, lost met *Wanderland* (Hollands Diep) de verwachting meer dan in. Neem de passage waarin verteller Igor Nast kennismaat met de verpleger van zijn doodzieke vader. Die wordt door Igors halfbroer Hans stijfjes voorgesteld als 'meneer Daniel'. "Halo Daniel, ik ben Igor," zei ik, en schudde zijn hand zo democratisch mogelijk.' Er valt veel te grinniken om de observaties en dialogen van Baeten Gronda, die de eenzame, door liefdesverdriet geplaagde Igor laat kennismaken met een schare halfbroers en -zusters die afscheid komen nemen van hun mysterieuze vader.

KATJA DE BRUIN

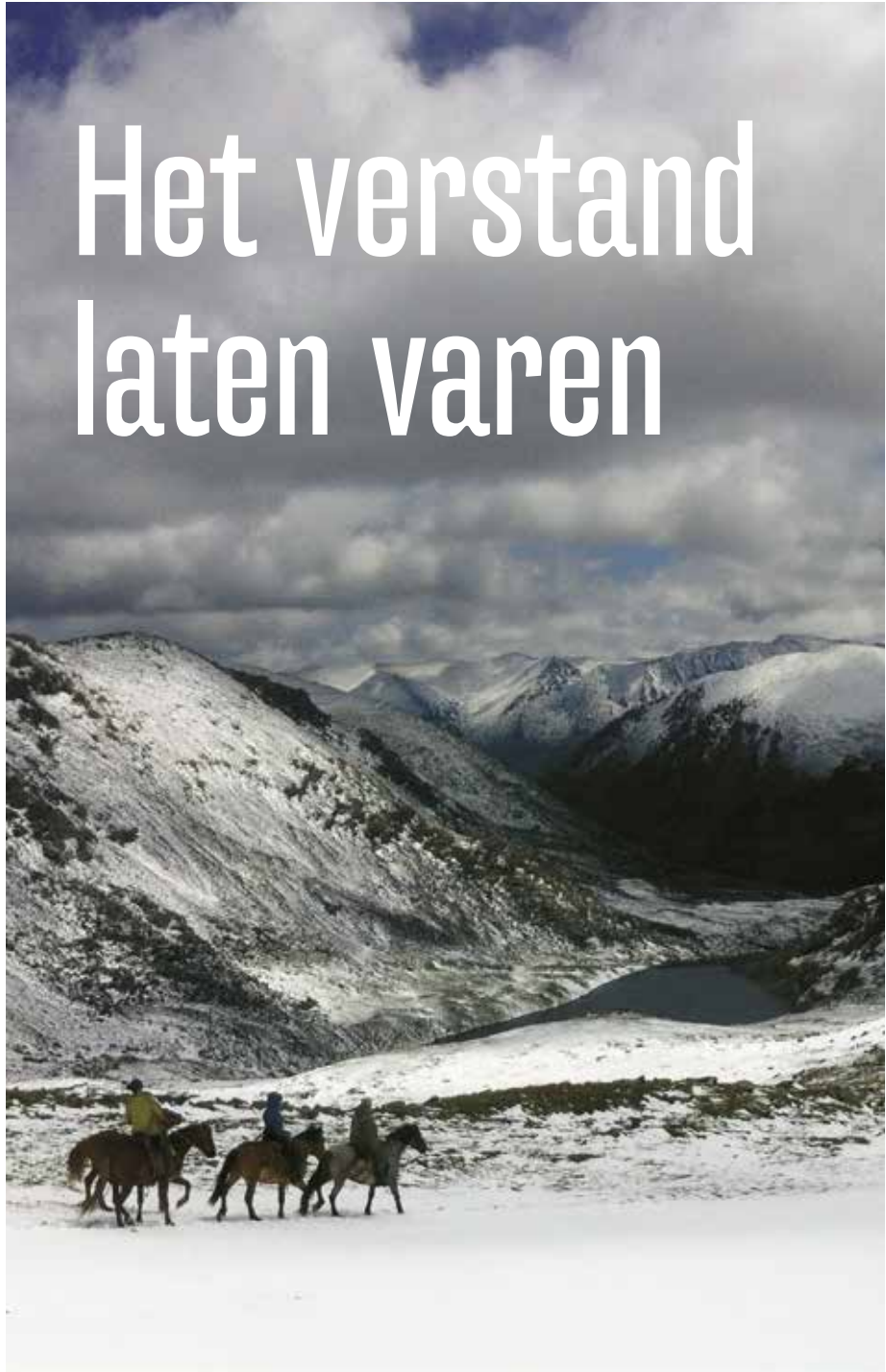
Grensbewoners

Na drie oorlogen en herhaalde annexatie van de Elzas besloten politici tot de zogeheten Duits-Franse as, die sinds 1945 de vrede bewaart en 'Europa' op gang houdt. Oud-NRC-correspondent **Ben van der Velden** beschrijft in *De Rijn. Een taaie en koppige grens* (Athenaeum-Polak & Van Gennep) wat dit in de praktijk inhoudt voor grensbewoners aan weerszijden van de Bovenrijn, het stroomgebied tussen Basel en Bingen. Hij verbleef twee jaar in Breisach, onder Straatsburg, en doorkruiste de grensregio van Elzas en Baden, tussen Vogezen en Zwarte Woud. Het Elzassisch (Duits dialect) verdwijnt, terwijl de Badeners weinig Frans spreken. De culturele grens wordt dus scherper, en ook het (oorlogs) verleden blijft opspelen, maar de open grenzen leiden tot meer contact, begrip en vriendschap. Ondanks die splijtende rivier.

MAARTEN VAN BRACHT

► Meer over deze titels op vpro.nl/boeken

Het verstand laten varen

Na vele woestijnreizen ging **Arita Baaijens** op zoek naar het paradijs in Zuidwest-Siberië, waar ze in conflict kwam met de wetenschapper in zichzelf. Baaijens is te gast in *VPRO Boeken* en *Nooit meer slapen*.

DOOR ANGELA VAN DER ELST

WAAR precies haar vroegere wens vandaan kwam om lange tijd in de woestijn te willen doorbrengen, wist Arita Baaijens (59) na jaren van dromen niet eens meer. 'Was het begonnen met de boeken die ik vanaf mijn jeugd las over ontdekkingsreizigers die won-

derlijk genoeg op het punt van verdorsten altijd een waterput ontdekten? Of was het verlangen geboren in de tijd dat ik in Israël woonde en voor het eerst de Sinai-woestijn bezocht?' In *Een regen van eeuwig vuur*, haar debuut uit 1993, verhaalt Baaijens over haar avonturen in het gedroom-

ARITA BAAIJENS

de landschap. Ze zei haar baan als milieubioloog ervoor vaarwel, leerde Arabisch om op de kamelenmarkt haar mannetje te kunnen staan, en vertrok.

Maanden alleen lopen door een zo uitgestrekte omgeving die jou nergens voor nodig heeft, doet wat met een mens. *'De landkaart is een betekenisloos stukje papier. Wat hebben woorden als open sand plain en rough limestone plateau te maken met het maanlandschap waarop ik me bevind? Het beetje contact met de werkelijkheid dat ik nog bezat is verloren. Ik loop en loop en loop.'*

Ontdekkingsreizen is (leren) leven met ontregeling. Bijna twintig jaar reisde de

gelauwerde fotograaf, schrijfster, vrijbuiters Baaijens elke winter opnieuw naar en door haar grote liefde. Het gaf haar een richting en middelen van bestaan. En toen was het op een dag ineens voorbij. Baaijens bleek, tot haar schrik, klaar met de woestijn. Of de woestijn met haar. Haar tijd daar was kennelijk op- en uitgeleefd.

Weer thuis in Amsterdam wilde ze maar één ding: een nieuwe bestemming, waar ze kon slapen onder de sterren en huilen naar de maan. Een landschap om te verkennen en daarvan verslag te doen.

Vliegend hert

Baaijens herpakt zich en gaat naar de bergen van de Altaj. Een gebied op de grens van Mongolië, China, Rusland en Kazachstan, waar rivieren wezens zijn en bomen gezichten hebben. Beladen met mythes en bewoond door sjamanen die daar de ideale omstandigheden ervaren om contact te maken met het domein van de geesten. Zelfs Shambhala zou er te vinden zijn; binnen het boeddhisme de term voor een hoge staat van spirituele ontwikkeling. Maar het verborgen koninkrijk waaraan het zijn naam ontleent, een paradijs, zou ook werkelijk bestaan.

Baaijens reist in het gezelschap van paarden, tolken, gidsen, een cowboy. Ze ontmoet profeten en professoren, jagers en gelukszoekers. Geniet van de omgeving, maar worstelt, op een andere manier dan in de woestijn. Want haar ervaring met en ideeën over de tastbare en zichtbare, 'echte' wereld laten zich niet zomaar verenigen met of overtuigen door de geldende, mystieke waarheden ter plekke; een andere vorm van wetenschap?

'Voor de mens die zich zonder voorbehoud openstelt voor symbolen zal hun betekenis geleidelijk aan en als vanzelf duidelijk worden', leest Baaijens in het werk van anderen. *'Het klinkt makkelijk'*, schrijft ze in haar zojuist verschenen *Zoektocht naar het paradijs*. *'Maar hoe moet ik gevolg geven aan de oproep van een vliegend hert als mijn verstand voortdurend tegenstribbelt?'* Want dat dier bezoekt haar wanneer ze slaapt.

Zigzagblad

Wat haar uiteindelijk helpt bij het met elkaar in overeenstemming brengen van de uiterlijke en haar innerlijke wereld, is het meenemen van het voorlopige ontwerp van een kaart op een stuk leer. Die zal ze gaandeweg invullen, al naar gelang haar geografische positie, de couleur locale van die dag, het weer en de aard van beleefde momenten. Ervoer ze een gebeurtenis als fantastisch of vreselijk, trof haar iets in de natuur of wat sociaals? En wat gebeurt er wanneer ze de hoogtoppen met elkaar verbindt?

'Er zijn mensen die beweren dat wonderen niet bestaan,' zegt Baaijens in de weerslag van haar honderd dagen durende expeditie. *'Ik zie ze overal. In een glanzende dauwdruppel in het kunstig gevouwen zigzagblad van vrouwenmantel, in het voorjaar, als in luttele dagen een groene wereld uit het niets verschijnt, in bergen die herinneren aan een andersoortige tijd, toen de mens er nog niet was.'*

Als motto voor haar boek heeft ze regels van de Duitse dichter Rainer Maria Rilke gekozen, over het leven van vragen waardoor *'men misschien geleidelijk, zonder het te weten, op een zekere dag de antwoorden binnen leeft'*. Onderweg nam ze ter harte wat hij verder schreef: *'Dat is uiteindelijk de enige moed die van ons wordt gevraagd: dat we de moed hebben om het vreemdste, eigenaardigste en onverklaarbaarste dat we tegen kunnen komen, onder ogen te zien.'*

Arita Baaijens: Zoektocht naar het paradijs (Atlas Contact)

Tentoonstelling *Search for paradise*, vanaf 17 januari in Schiedam deketelfactory.nl

VPRO Boeken

▶ ZONDAG, NPO 1, 11.20-12.00 UUR

Nooit meer slapen

▶ DINSDAG, NPO RADIO 1, 0.00-2.00 UUR